

Zadnji stavek pisateljevega predgovora se glasi: „Ako ti štioću, dok čita ove pute, sve nešto raste, raste, ma i sam ne znao, šta, onda sam mu pogodio žilicu“. Treba je samo skrbeti, da bo „štioć“ (čitatelj) ves narod, a ta bo že vedel, kaj ob teh spominih na nesrečno Istro v njem raste, raste!... Ivo Šorli.

G. Petronij Arbiter: Pojedina pri Trimalhijonu. Poslovenil dr. Joža Glonar. Založba Omladine. V Ljubljani, 1920.

Pred tisočdevetsto leti! Rimski imperij je ravno prekoračil višek svoje moči in slave. Dasi mu je bil določil „vsemogočni oče bogov in kralj ljudi“ brezmejnost v prostoru in času, je vendar že nosil v sebi kati propada. Kajti lepe čednosti, ki so zgradile veličastno stavbo vladarice sveta, so dobivale vedno manjši obseg svojega gospostva. Končno se je umaknila hrabrost in zvestoba, pravičnost in zmernost, poštenost in domovinska ljubezen mehkuznosti, hinavščini, prevari, razkošnosti, kovarstvu in samogoltnosti. „Ego“ (jaz) je postal stožer, okoli katerega se je vrtelo vse „delovanje“ nekdanj tako krepostnega rimskega državljanca. Državni veljaki, navzgor pasje narave, navzdol krvoločni trinogi, so z vso iznajdljivo rafiniranostjo iskali virov svoji požrešnosti in razuzdanosti. Da za temi niso hoteli zaostati tudi mnogi brezvestni zasebniki, je žalostna resnica.

Naravna posledica je bila, da je poleg nakupičenih milijonov vsakovrstnih dragoletnikov večina prebivavstva gladovala in ječala v največji bedi. Ko so plemeniti možje in goreči patrijoti uvideli brezplodnost svojih naporov, so se umaknili z javnega pozorišča ter iskali utehe v resnici in slavni preteklosti svoje domovine, če niso sledili zgledu Utičana. Usoda države se je pa uklonila naravnemu zakonu, ki vелеva, da je zapisana poginu tudi največja družba, ki se je odrekla *pravni* temeljev, jamstva za večni obstoj.

V prvi čas rimskega cesarstva nas popelje „Obed pri Trimalhijonu“, najznamenitejše literarno delo vse cesarske dobe. Avtor, ki je imel priliko ob viru opazovati vso pokvarjenost in gnilobo takratne družbe, slika socialno življenje z mojstrsko realistično sicer nekoliko umazano, toda s tisto spretno duhovitostjo in natančnostjo, ki jo zmore le temeljiti poznavavec ljudi in narave. Sam spada joč k filozofični struji, ki je smatrala za vrhunec človeške zemeljske sreče ravnovesje duha in zmernost v uživanju, nam je s čudovito umetnostjo in globokim razumevanjem očrtal poleg drugih tipov tedanje družbe tudi žitje in bitje antičnega veleveržnika, toda tako, da osebe same z živimi barvami rišejo svojo sliko. Delo je vredno, da se prebere. Zlasti socijolog se bo prepričal, da je današnja človeška družba v marsičem verna kopija davne preteklosti, ko so ničvredne brezvestne kreature tirale državo v neizbežno propast.

Hvaležni moramo biti prelagatelju, da imamo sedaj tudi v slovenskem prevodu delce, ki so se zanj zanimali najrazličnejši kulturni narodi.

Po primernem uvodu — lajiki najdejo mogoče preveč, strokovnjaki premalo — sledi prevod, ki dosega, včasih celo prav blizu, genijalni humor in skoro neprekosno plastiko originala. Dasi je prevod dober, bi bilo vendar želeli, da bi se tesno držal originala, kjer je to brez kvara za razumevanje in potrebno za izraz logičnega razmerja avtorjevih misli. Zlasti vezniki sed, nam, autem itd. so v tem oziru velike važnosti.

Da bi slovenitev takega dela, kakor je pričujoči roman, celo od klasičnega filologa zahtevala mnogo napora in dolgotrajnega učenja, je vpričo cele legije arhaizmov, zlasti pa vulgarizmov v besednem zakladu oblikah in skladnji,

jasno. Zato pač ni čudno, da se najde v prevodu par netočnosti. Tako n. pr.: str. 26: mesto *v banki* bolje v (vsem) premoženju (orig.: in fortunis). Str. 32: non negabitis me habere Liberum patrem se nikakor ne more sloveniti: sedaj ne morete tajiti, da *ima svobodnega* očeta. Subjekt k infinitivu je *me*, torej: (jaz) imam. Pa to še ne zadostuje. Z ozirom na naslednji stavek „Pohvalili smo njegov dovtip“ namreč nehote vprašamo, kaj je dovtipnega v stavkih: Dioniz, bodi prost! Imam svobodnega očeta. Reči moramo, da ni nobenega dovtipa, pač pa nelogičnost. Kajti iz dejstva, da je postal suženj prost, ne sledi prostost niti sužnjevega niti Trimalhijonovega očeta. Ko bi prestavili: laudavimus dictum Trimalchionis odobravalimo Tr. izrek, bi se sicer izognili čitateljevemu prašanju po dovtipu, nikakor pa ne njegovemu prašanju po logični zvezi obeh stavkov. Friedländer prestavlja v svojem sijajnem prevodu: Dionysos, du solist frei sein... Ihr müßt gestehen, daß ich den, der uns von allen Sorgen frei macht, freigemacht habe. Wir spenden diesem Witz Trimalchios unsern Beifall!. V tej nemčitvi je mogoče nekaj dovtipa, ki se pa z originalom nikakor ne krije. Ker niti nemški niti naš jezik nima izraza, ki bi odgovarjal besedama liber — Liber, ki sta le v pisavi različni, ne pa v govoru, se dovtip s prestavo ne more (popolnoma) doseči; liber = svoboden, rešen — Liber (grški Lyaíos) tisti, „ki vtopi vse skrbi“, ki rešuje svoje uživavce vseh skrbi, Skrbilom, Rešitelj. V čem tiči torej dovtip? Suženj, ki je predstavljal Dijoniza (Bakha), je postal prost (liber: Dionyse, liber esto). Trimalhijon, ki ga je prej klical: Dionyse, trdi po njegovi osvoboditvi: Liberum patrem habeo. Dijoniz je postal liber in je Liber, kar je latinski izraz za Dionysus, Baccius itd. Trimalhijon je torej tudi na tem mestu hotel blesteti s svojo učenostjo in duhovitostjo, ki je našla pri hvaležnih gostih zaželjeno priznanje. Pater tukaj ne znači naravnega (rodnega) očeta, temveč je izraz pijetete, spoštovanja in ljubezni, ki je bil ravno pri vinskem bogu običajen. Tako poje Horacij Od. I., 18: Quis [post vina] non te, Bacche pater (sc. praedicat)? Iz navedenega sledi, da slovenski prevod tukaj ni točen. Kako se naj sloveni to mesto, da zadenemo Trimalhijonov dovtip? Jaz bi pustil liber in Liber neizpremenjen, ter bi „dovtip“ (igro s homonimoma) razložil v opombi.

Str 33: narekali (= zalovali) so *za njim*, prav: *ga*. Str. 34: čuk znaj, kate-remu Nevesekdo; nescio quis je: ne vem kdo = nekdo; torej nescio cui terrae filio nekemu tujcu (neznancu, pritepencu). Ibid. če se človek prehitro zanese, posebno *na trgovce*, prav: posebno *trgovce* (homo negotians). Str. 35: Reči, ki niso ne bob ne slama, bolje: ki nikogar ne zanimajo (quod nec ad caelum nec ad terram pertinet). Ibid. Spravil se je nad *njih*, prav: *nje*. Str. 39: Ti — — se mi zdiš, hočeš reči (videris mihi dicere), prav: zdi se mi, da hočeš reči. Str. 40: pogovori so *hodili* med nami, bolje so se vršili (vibrabantur). Str. 41: minutalia so *malenkosti* mesto *potrebščine*. Str. 42: „Če vam vino ne ugaja, bom dal prinesiti drugega“ je nelogično, ker bi drugo bilo tudi vino; pravilno torej: če vam *to* vino — —; v nem. je *der* pred Wein pron. dem. in ne spolnik; lat. vinum si non placet mutabo vino zamenim (za drugo vino). Str. 46: *kajti namreč* zlato bi bilo vredno. Ta zveza je nedopustna; *kajti in namreč* sta koordinirajoča vzročna veznika. Seveda ima *namreč* često tudi pojasnjevalen (epexegetičen) pomen; toda to le v zavisnih stavkih, torej: quia enim kajti sicer, ker — — namreč. Str. 52: Potepin — —, *ki še vode vreden ni*, ki jo pušča. Prestava je dvoumna. Pomeniti pa ima le: ki ni toliko vreden (qui non valet) kakor njegova voda. Str. 55. da *mi*, prav *me* ne bo treba biti sram. Str. 61: Kdo *bi* takrat od strahu umrl, prav: *bi bil*.

Str. 67: dišala *mi* je kakor divjačina (aprum sapiebat) torej prav: imela je duh po — — ali dišala je po — —; dišala *mi* je — — bi pa pomenilo: rad sem jedel. Ibid.: — — nekak ragú (catillum concacatum); bi li ne bilo bolje, da bi vse, kar sledi za ragú do pike, izostalo? Ali pa cattilus concacatus = napolnjena skleda (prim. polne hlače) ali polna skleda neke svinjarije. Str. 81: Svetujem ti, dragica — —; dragica (amasiuncula) pride šele za: v jezo. Posesivnopovratni zaimek je zamenjan s posesivnim: str. 67: če ne priresem mojemu (prav: svojemu) malčku: str. 81: mojega (prav: svojega) sužnja sem poljubil.

Razen nerazumljenega mesta (Liber pater) so vse tukaj omenjene pomanjkljivosti nebitvenega značaja in izginejo nasproti ugodnemu vtisu, ki ga napravi na čitatelja umotvor v svoji celoti. Prevod se bere gladko in zbuja zanimanje od začetka do konca. Želeti bi bilo, da bi ga brali zlasti tisti mnogoštevilniki, katerim kliče na ves glas: Mutato nomine de te fabula narratur (pod drugim imenom se piše resnica o tebi, grdoba!).

Dr. Pipenbacher.

Avgust Strindberg: Ispovesti jednog ludaka. Preveo Djordje Pejanović. Izdanje I. Dj. Djurdjevića. Beograd-Sarajevo. 7 K. Str. 299.

Dj. Pejanović karakterizira v kratkem, a dokaj izčrpno pisanem predgovoru k svojemu prevodu „Ispovesti“ Strindberga, ujevovo literarno delo in zlasti njegove „Izpovedi“ takole: „Proleter sa najosetljivijom aristokratskom dušom; u večitoj borbi za nasušnji lebac; pun strasti i protivnosti; sa snažnim životnim instinktom i sa isto tako snažnim nagonom, da sve ruši, pa i samog sebe; tvrda srca i do krajnosti nežan, kad čuje samo reč ‚dete‘, ‚praznoveran kao ateista‘, čas religiozan, čas mističan, potpuno odan i zauzet duševnim radom; čovek sa dvostrukim Ja, koji je sposoban da vole celom mržnjom svoga srca, čovek sa svim predispozicijama za miran familijaran život, čovek sa jakim spolnim nagonom, čovek koji ne može biti bez blizine ženskog bića, dolazi u konflikt sa spolnošću ne samo svojom nego i sa spolnošću svoje žene, koja je sasvim drukčije vaspitana, koja ima druge poglede na život, društvo, familiju i ženinu ulogu u društvu, u porodici i u braku, i što je najkobnije, sva je predata i zaokupljena spolnim nagonom i njegeva skoro potpuna inkarnacija. — Ova borba između muža i žena, koja se vodi na život i smrt, ili bolje reći: borba duhovnog radnika, da se oslohodi ropstva spolnosti i svoje i svoje žene, sižé je „Ispovesti“. — Te „Izpovedi“ so bile napisane v letih 1887—1888 in tvorijo v ciklu Strindbergovih avtobiografskih romanov „Sin dekle“, „Samoten“, „Inferno“ i. dr. eno najstrašnejših knjig. To je strahoviti polom in likvidacija avtorjevega prvega zakona, bankerot tiste velike slepe ljubezni, ki napade mladega dovtetnega duha in ga zastrupi s svojim sladkim strupom. Kakor vsem velikim severnjakom od Ibsena in Björnsona do Hamsona in malone vsem literarnim umetnikom, služi zlasti Strindbergu beseda samo kot najneposrednejši umetniški izraz za samozpoved. V teh „Izpovedih“ je prvič ves Strindberg. Samoroden, enostranski, trd in neizprosni napram samemu sebi in napram nji, ki jo ljubi. Z nezaslišno brezobzirno odkritostjo se je razgalil do krvi, odprl svoje srce in pokazal v brezdanji labirint tiste največje in najslajše muke vseh človeških pokolenj, ki ji je ime ljubezen. Ljubezen moškega do ženske! Na kako priljuden način vara J. J. Rousseau v svojih „Konfesijah“ sebe in čitatelja preko vseh kočljivih mest. Strindberg ne pozna tega priljudnega načina. Z impetuznostjo, ki odbija in privlači, s stopnjevanimi energijami srca in intelekta, z brezprimerno subjektivnostjo,